

Journal iranian political sociology

Vol. 4, No.3, fall2022

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.270338.1484>

CIVIL LIABILITY USE OF USERS INSIDE TRADING INFORMATION

Abstract

In dealing with confidential information, there is access to market information that most traders are not aware of. Different groups, such as primary groups and secondary groups, have this information. The primary holders of confidential information generally consist of managers, members of the board of directors, company representatives, etc, and those who were accidentally informed. Both groups have civil liability. In fact, the main question of the present study is what is the civil liability of users of confidential information in stock exchange transactions? The research method is library and it is been tried to examine the three pillars of civil liability resulting from the use of confidential information by considering the responsibility of disclosing information in stock exchange transactions. The results showed that the disclosure of confidential information alone is not enough to fulfill civil liability and the existence of three elements of fault, detriment and Causality is also necessary. With the addition of these conditions, the victims can file a lawsuit to legally claim compensation.

Keywords: Civil Liability, Confidential Information, Damage, stock exchange, Information disclosure.

<https://dx.doi.org/10.30510/psi.2022.270338.1484>

مسئولیت مدنی استفاده‌کنندگان از اطلاعات نهانی در معاملات بورسی

شروین زاهد منش^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۰۶

علیرضا رجب زاده اصطهبانی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۲۳

محمد صادقی^۳

چکیده

در خرید و فروش با اطلاعات نهانی، دسترسی به اطلاعاتی درباره بازار وجود دارد که تمام معامله‌گران از آن آگاه نیستند. گروه‌های مختلفی تحت عنوان گروه‌های اولیه و گروه‌های ثانویه دارای این اطلاعات هستند. دارندگان اولیه اطلاعات نهانی را عموماً، مدیران، اعضا هیئت مدیره، نمایندگان شرکت و غیره تشکیل می‌دهند و دارندگان ثانویه اطلاعات نهانی را اشخاص ثالث و کسانی که به طور اتفاقی مطلع گشته‌اند، دربرمی‌گیرند. هر دو گروه دارای مسئولیت مدنی هستند. در واقع سوال اصلی پژوهش حاضر نیز اینست که مسئولیت مدنی استفاده‌کنندگان از اطلاعات نهانی در معاملات بورسی به چه صورت می‌باشد؟ روش انجام پژوهش کتابخانه‌ای بوده و سعی شده تا با در نظر گرفتن مسئولیت افشای اطلاعات در معاملات بورسی، ارکان سه‌گانه مسئولیت مدنی ناشی از استفاده از اطلاعات نهان نیز مورد بررسی قرار گیرد. نتایج حاکی از آن بود که افشای اطلاعات نهانی به تنهایی برای تحقق مسئولیت مدنی کافی نمی‌باشد و وجود سه عنصر تقصیر، ضرر و رابطه سببیت نیز لازم است. با جمع این شرایط، زیان دیدگان می‌توانند با ارائه دادخواست، جبران خسارات خود را قانونی به صورت مطالبه نمایند. روش پژوهش حاضر تفسیری-کیفی و روش جمع‌آوری اطلاعات نیز کتابخانه‌ای بوده است.

کلیدواژه: مسئولیت مدنی، اطلاعات نهانی، خسارت، بورس، افشا.

^۱ دانشجوی دکتری حقوق، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

^۲ استادیار گروه آموزش حقوق، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار گروه آموزش حقوق، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران

انسان‌ها در طول تاریخ همواره در راستای تامین احتیاجات و نیازهای خود به سوی ایجاد محل‌هایی برای داد و ستد بوده‌اند. آنها در این محل به خرید و فروش محصولاتشان پرداخته و به نحوی بازار را شکل دادند. با رشد علم و فناوری کم‌کم این نوع بازار اشکال مختلفی به خود گرفت و در سطحی پیشرفته‌تر حتی به صورت بازارهای مجازی و الکترونیکی درآمد. بورس نیز یکی از این بازارها است که در گذر زمان تحولات زیادی به خود دیده است. بازار بورس در ذهن بیشتر مردم به بازاری اشاره دارد که در آن خریداران و فروشندگان اوراق بهادار مانند سهام گرد هم می‌آیند و دارایی‌های خود مثل سهام، اوراق مشارکت و... را خرید و فروش می‌کنند.

امروزه یکی از مواردی که ممکن است در دنیای خرید و فروش هر شغلی منجر به بروز مشکلاتی گردد، سوءاستفاده از اطلاعاتی است که هر کس در آن شغل می‌تواند داشته باشد. در دنیای تجارت هرگاه از اطلاعات تجاری صحبت می‌گردد اولین نکته‌ای که به ذهن می‌رسد، معلومات و دانشی می‌باشد که به نوعی بخشی از داشته‌های تاجر به حساب می‌آید و با نام "اسرار تجاری" شناخته می‌گردد. اما شفافیت در اطلاعات همواره به عنوان یکی از مؤثرترین متغیرها در تعیین استراتژی سرمایه‌گذاری در بازار مطرح بوده است. در بازار سرمایه اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی، تمامی ارگان‌های در حال فعالیت در چنین بازاری و به طور واضح بورس‌ها، میانجیان تجاری و نشردهندگان اوراق بهادار را شامل می‌گردند، هرچند شاید بیشترین توجه و حساسیت معطوف به اطلاعات عملکرد ناشران باشد، لکن شفافیت عملکرد بورس‌ها و واسطه‌های مالی نیز از اهمیت درخوری برخوردارند. در این میان تأثیرات ناشی از خرید و فروش گروه خاصی از سهامداران بر اساس اطلاعات منتشر نشده و کسب بازدهی بیشتر از سایر سرمایه‌گذاران مقوله مهمی برای فعالان عادی بازارهای اوراق بهادار می‌باشد. در خرید و فروش با اطلاعات نهانی، دسترسی به اطلاعاتی درباره بازار وجود دارد که همه معامله‌گران از آن آگاه نیستند. بر این اساس قیمت بازار اوراق بهادار اشتباه بوده و قبل از اینکه بازار از اطلاعات مطلع شده و در قیمت منعکس گردد، معامله‌گر با اطلاعات نهانی خود سود کسب می‌نماید. گروه دیگری از معامله‌کنندگان با اطلاعات نهانی در بازار شامل مدیران یا کارمندان ارشد شرکت هستند که چشم‌انداز مطلوبی از عملکرد و آینده شرکت پذیرفته شده در بورس دارند. در حقوق ایران سوءاستفاده و آشکار نمودن اطلاعات نهانی بر اساس ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار بند اول، به عنوان جرم پنداشته شده است. این بند بیان می‌کند: "اگر فردی که بر اساس مسئولیتش از اطلاعات نهانی در مورد اوراق بهادار مطلع است، در صورتی که از این اطلاعات در راستای منفعت شخصی خود یا زیان زدن به دیگران، پیش از اینکه در بین عموم منتشر گردد، از آنها بهره‌مند گردد و یا باعث نشر آنها گردد، مجازات می‌گردد."

در ادامه لازم است تا اطلاعات نهانی و مبانی آن تا حدودی شرح داده شود.

۱- تعریف اطلاعات نهانی

در رابطه با واژه‌ی اطلاعات باید بگوییم که کاربرد این واژه بعد از اختراع چاپ در قرن پانزدهم مرسوم گردید. که البته معانی زیادی دارد. اصل این کلمه از ریشه formation یا forma به معنی شکل دادن چیزی یا ساختن الگویی گرفته شده است. اطلاعات یا همان information در لغت به معنای آگاهی و دانسته‌ها، خبر، علوم، اتهام، معرفی و خبرچینی، خبرها، واقف گردیدن، دیده‌ور شدن، آگاه شدن و خبر یافتن آمده است. از لحاظ اصطلاحی به منزله‌ی همان داده‌های پردازش شده است (سلیمان دهکردی، ۱۳۹۱).

در لغت نامه انگلیش مورخ ۱۷۵۵، چندین معنا برای واژه اطلاعات ذکر شده است: ۱- بینش و آگاهی که به کسی داده می‌شود؛ ۲- عهده دار شدن مسئولیت یا تفهیم اتهام؛ ۳- مطلع کردن که معنی سوم از گذشته تا به امروز ثابت بوده است.

واژه‌ی اطلاعات نهانی نیز معادل Inside Information در زبان انگلیسی قرار داده شده است. در لغت نامه انگلیش و آکسفورد واژه‌ی inside درونی معنی شده و واژه‌ی information اطلاعات، تعبیر شده است و اصطلاحی به نام inside information وجود ندارد. در لغت نامه حقوقی بهمن و Black، information به معنای خبر، اطلاع و اطلاعات آمده و inside به معنی درونی ذکر شده است؛ اما برای بیان اطلاعات نهانی اصطلاح insider information ذکر شده است. در حالی که insider در دو لغت نامه ذکر شده به معنی عامل یا فرد داخلی یا دارنده معنی شده و تعبیر نهانی کردن از این واژه، دور از ذهن است. معنی Insider information این طور ذکر شده: اطلاعاتی که اساساً مالی هستند. این معنا با لفظ به کار برده شده همسازی و تطابق ندارد زیرا برای بیان اطلاعات اساساً مالی از اصطلاح Finacial information استفاده می‌شود. در آکسفورد مالی و بانکی، insider information به اطلاعات مهم و با ارزشی گفته می‌گردد که به وسیله‌ی کارمندان شرکت یا مشاوران یک شرکت نگه داشته می‌شوند. در فرهنگ اصطلاحات مالی و سرمایه‌گذاری، عبارت insider information به اطلاعات نهانی تعبیر شده است.

اما در قانون بازار اوراق بهادار ایران، اطلاعات نهانی چنین تعریف شده است: "هرگونه اطلاعات منتشر نشده در بین مردم که به شکل واضح و یا ناواضح به اوراق بهادار، خرید و فروش کنندگان یا نسردهندگان مرتبط است، و اگر منتشر گردد، روی قیمت‌ها و یا قصد سرمایه‌گذاران برای تجارت اوراق بهادار مربوط تأثیرگذار می‌باشد.

۲- خصوصیات مختلف اطلاعات نهانی

اطلاعات نهانی دارای یک سری خصوصیات هستند که عبارتند از:

۱-۳- خاص بودن اطلاعات

اطلاعات بایستی در رابطه با اوراق بهادار ویژه یا یک صادرکننده ویژه اوراق بهادار باشد. این اطلاعات کل دانسته‌هایی که روی اهداف پیش روی شرکت موثر می‌باشد را شامل می‌شود (گولدینگ، ۱۹۹۶).

۲-۳- دقیق بودن اطلاعات

با توجه به ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار بند ۳۲ فقط مفروضاتی نهانی هستند که مربوط به اوراق بهادار، خرید و فروش یا ناشر آن باشد. به عبارت بهتر اطلاعات مشخص و دقیق اطلاعاتی مضیق، صحیح و قطعی بوده که به یکی از موضوعات اوراق بهادار، خرید و فروش اوراق بهادار یا ناشر اوراق بهادار می‌باشد. در غیر این صورت هیچ اطلاعات دیگری در زمره اطلاعات نهانی شرکت‌ها به حساب نمی‌آیند (شریفی، ۱۳۸۳).

۳-۳- تاثیرگذار بودن اطلاعات

برای آنکه اطلاعاتی نهانی تلقی شوند، لازم است دارای ویژگی تاثیرگذاری باشند. در بیشتر موارد مشخص کردن اهمیت ویژه اطلاعات، روی قیمت اوراق بهادار هنگام رسیدگی به دلیل منتشر شدن اطلاعات در آن موقع، ساده می‌باشد. زیرا با نشر یافتن آنها، میزان تاثیرگذاری روی قیمت اوراق بهادار در قیاس با قیمت‌های پیشین و بعد از افشا آسان به دست می‌آید.

۳-۴- عمومی نبودن اطلاعات

بر اساس ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار و بند ۳۲ آن که این‌طور بیان می‌کند: "هرگونه اطلاعات افشاء نشده برای عموم..." با توجه به این عبارت می‌توان گفت مهمترین ویژگی اطلاعاتی برای اطلاعات نهانی، این است که برای عموم مردم ناشناخته باشند و به بیان دیگر هنوز منتشر نشده باشند و غیر از افراد واجد صلاحیت بر دیگران پوشیده باشند. در واقع این حالت یک مزیت محسوب می‌گردد (جمالی و همکاران، ۱۳۹۴).

۳- پیشینه موضوع و نوآوری

پژوهشگران مختلفی در مواردی مشابه موضوع پژوهش حاضر را تا حدودی مورد بررسی قرار داده‌اند. به عنوان مثال نصیری و تفرشی (۱۳۸۷) چنین بیان کردند که قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران در مورد شرایط طلب ضرر از طرف تاجران، قوانینی محکمی را ارائه نداده است. اما تنها موردی که در این زمینه قابل استناد می‌باشد ماده ۵۲ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران می‌باشد که چنین بیان دارد اگر مشکل و ضرری تحت این جرم به افراد وارد گردد فرد متضرر برای جبران خسارات می‌بایستی به سازمان‌های قضایی مراجعه و بر اساس قوانین دادخواست جبران خسارت کند.

میرزایی منفرد (۱۳۹۲) نیز صرفاً به بیان آثار سوءاستفاده از اطلاعات نهانی پرداخته و حکم مسأله را مورد بررسی قرار نداده است. طبیعی است که اقدام دارندگان اولیه‌ی اطلاعات نهانی به ارائه آنها به اشخاص فاقد شرایط قانونی و اقدام آنان در خرید یا فروش اوراق بهادار شرکت مورد نظر پیش از اینکه آن اطلاعات برای عموم انتشار یابد و سایر سرمایه گذاران به آن واکنش نشان دهند به سایر سرمایه گذاران خسارت مالی وارد می‌کند.

ندیمی (۱۳۹۶) بدون بررسی تحلیلی مبانی مسئولیت مدنی، به بیان نحوه جبران خسارت زیان‌دیدگان سوءاستفاده از اطلاعات نهانی پرداخته است. تاثیر ذاتی و بی‌واسطه مسئولیت مدنی، وجود حق اعلام دریافت خسارت برای متضرر نمی‌باشد، زیرا این خسارت است که باید جبران گردد زیرا زیان به وجود آمده در مورد نشر اطلاعات نهانی در بازار بورس پایین آمدن قیمت و از دست رفتن منفعت است که مال مثلی تلقی می‌گردد، بنابراین مسئول جهت جبران ضرر باید منفعتی که فرد ضرر دیده در صورت نشر اطلاعات به دست می‌آورد را به وی پرداخت کند.

با کمی تفحص در پژوهش‌های بیان شده، کاملاً ملاحظه می‌گردد که آنچه که تا کنون مورد توجه حقوق دانان صاحب نظر در این خصوص قرار گرفته است صرفاً جنبه کیفری و مجرمانه استفاده از اطلاعات نهانی است و به جنبه مسئولیت مدنی این اقدام پرداخته نشده است، بنابراین از این لحاظ پژوهش حاضر دارای نوآوری می‌باشد.

۴- چارچوب نظری پژوهش

در این زمینه نظریات مختلفی بیان گردیده در این قسمت به بررسی تعدادی از آن پرداخته می‌گردد:

۵-۱- نظریه بازار کار^۵

بر اساس این نظریه مولفه‌های متفاوتی در مشخص نمودن میزان کارآمدی بازار تاثیرگذار هستند، اما مسئله دسترسی یکسان همه فعالین بازار به اطلاعات دارای جایگاه ویژه‌ای می‌باشد و نقش اساسی در تعیین میزان کارایی بازار دارد. در بازار اوراق بهادار اغلب فعالان غیرحرفه‌ای بوده و تحلیل‌های مهم سهم پایینی در قیمت سازی دارند. از این رو از جمله مولفه‌های اساسی در تصمیم‌گیری سرمایه گذاران شایعات شرکت‌ها می‌باشد. این شایعات در اغلب موارد برخواسته از واقعیت‌ها و اخبار پنهانی سازمان‌ها هستند که مدیران آنها پس از آنکه خودشان از این اطلاعات محرمانه استفاده نموده‌اند آن را به صورت غیررسمی به بازار منتقل نموده و بدین ترتیب اثر قیمتی اطلاعات را به صورت غیررسمی متوجه خرید و فروش سهام شرکت خود می‌نمایند. به این رویداد " نشت اطلاعات " گفته می‌شود که در سازمان‌های فعال در بورس اوراق بهادار وجود دارد (علم‌الهدی، ۱۳۸۴).

۵-۲- تئوری کارگذاری^۶

⁵ Efficient market

⁶ agency theory

خرید و فروش اوراق بهادار طبق اطلاعات نهانی، تغییراتی در نظریه نمایندگی به وجود آورده و باید گفت از موارد ناکافی بودن این نظریه است. مدیران به عنوان نمایندگان صاحبان سازمانها (سهامداران)، از دانسته‌هایی برخوردارند که متولیان اصلی اطلاعات بی‌خبر بوده‌اند. مدیران در برخی مواقع با بهره‌گیری از اطلاعات مهم سازمان هزینه‌های فراوانی را به طور غیرمستقیم متوجه صاحبان سهام می‌کنند. خرید و فروش اوراق بهادار توسط محرمین اطلاعات شرکت‌ها و بر اساس اطلاعات خصوصی، چالشی میان دو گروه مهم از استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی محسوب می‌شود: مدیران و سهامداران. دانش مالی صادر شده توسط سازمانها، اصلی‌ترین مولفه در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران برای خرید یا نگهداری سهام می‌باشد. این چالش از جایی شروع می‌گردد که مدیران خود در بازار اوراق بهادار، همگام به دیگر سهامداران به افزایش ثروت برای خویش می‌پردازند.

۳-۵- تئوری‌های معاملات متکی بر اطلاعات نهانی

در سال‌های اخیر اصلی‌ترین مبحثی که محققان در آن باهم کنش دارند، نظارت و منع خرید و فروش متکی بر اطلاعات نهانی یا عدم نظارت بر این نوع خرید و فروش است. در واقع نظریات مختلفی منجر به به ایجاد این کنش‌ها شده است؛ گروه اول اعتقاد دارند خرید و فروش بر اساس اطلاعات نهانی باعث افزایش کارایی بازار و گروه دوم اعتقاد به کاهش کارایی بازار در هنگام وجود خرید و فروش بر اساس اطلاعات نهانی هستند. بر این اساس نظریات رایج در رابطه با معاملات متکی بر اطلاعات نهانی به دو گروه کلی تقسیم می‌شوند:

نظریات مخالف اعمال محدودیت بر خرید و فروش متکی بر اطلاعات نهانی (تئوریهای بازار)^۷ که خود مواردی را شامل می‌گردد که عبارتند از: نظریه جرم بدون قربانی، نظریه پاداش مدیریت، نظریه کارآمدی بازار. نظریات موافق اعمال محدودیت بر خرید و فروش متکی بر اطلاعات نهانی (تئوری نمایندگی)^۸ هم شامل مواردی می‌گردد که عبارتند از: نظریه تصرف غیرقانونی، تئوری مساوات در بازار.

۵- فرضیات پژوهش

به نظر می‌رسد فردی که از اطلاعات نهانی به صورت ناروا استفاده نماید و یا در نتیجه استفاده از اطلاعات نهانی به کسی ضرر وارد شود استفاده‌کننده باید از عهده جبران آن خسارت برآید.

همچنین در مورد دارندگان اطلاعات نهانی اماره داشتن اطلاعات نهانی وجود داشته و لذا خلاف آن همواره توسط ایشان قابل اثبات است. همچنین، اشخاصی غیر از این افراد نیز ممکن است دارنده اطلاعات نهانی باشند لکن این امر باید توسط مدعی (زیان‌دیده) اثبات شود.

۶- روش پژوهش

⁷ Market Theorie

⁸ agency theory

روش تحقیق در خصوص این موضوع از نوع روش توصیفی - تحلیلی می باشد و اطلاعات مورد نیاز در با استفاده از منابع داخلی و خارجی از طریق کتابخانه ای و اینترنتی به دست آمده است.

۷- سازماندهی پژوهش

در این پژوهش پس از بیان مقدمه و طرح مسئله به تعریف مفاهیم اصلی پرداخته و سپس به بررسی پیشینه موضوع و چارچوب پژوهش اهتمام گردیده و در ادامه پس از بیان فرضیات، مبحث اصلی بیان و نتیجه گیری می شود.

۸- دارندگان اطلاعات نهانی

دارندگان اطلاعات نهانی به چند دسته تقسیم می شوند:

اول: دارنده اولیه اطلاعات نهانی که خود به دو دسته دارندگان همیشگی اطلاعات نهانی و دارندگان موقت اطلاعات نهانی تقسیم می شوند. قسمتی از آن به دلیل شرایط شغلی خود در سازمان می توانند به طور مستقیم اطلاعاتی کسب کنند. این گروه تا وقتی که ارتباط شغلی، سهامداری و ارتباطات شغلی از این نوع را با سازمان حفظ نمایند، دارای اطلاعات نهانی هستند (فکوریان و کردی، ۱۳۹۸).

این گروه شامل اعضای هیئت مدیره و ارکان نظارتی و اجرایی ناشر هستند. همچنین سهامداران عمده در مقایسه با سهامداران خرد دارای اطلاعات رسمی بیشتری هستند و در این گروه جای می گیرند.

قانون بازار اوراق بهادار، افراد زیر را به عنوان دارنده اولیه و همیشگی «اطلاعات نهانی» فرض می کند:

- مدیران شرکت شامل اعضای هیئت مدیره، هیئت عامل، مدیر عامل و معاونان آنان؛
- افراد دارای سهام که خودشان یا با کسان تحت حمایت خویش، بیشتر از ده درصد سهام شرکت را دارند یا مباشرانشان؛
- مدیران عامل و اعضا هیئت مدیره و دیگر روسا یا مباشران سازمان های مادر (هلدینگ) که حداقل ده درصد سهام را در مالکیت خود دارند یا حداقل یک نفر در اعضای هیئت مدیره شرکت سرمایه پذیر را دارند؛
- دیگر افرادی که بر اساس مسئولیت و شرایط خود، اطلاعات نهانی را در اختیار دارند.
- اعضای شورا، اعضا هیئت مدیره سازمان، روسا و شریکان دفاتر حسابرسی شرکت و افرادی که مورد حمایت ایشان هستند.^۹

^۹ تبصره ۱ ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار

در مورد شناسایی دارندگان بند چهارم، به نظر می‌رسد افرادی که در ایجاد و بررسی اطلاعات نهانی در شرکت نقش دارند مانند کارشناسان و مدیران مالی، حسابداری، حقوقی، مسئول امور سهام و امور قراردادهای شرکت) به علاوه ارائه کنندگان خدمات کارگزاری، کارشناسان مقام ناظر (اعم از بورس اوراق بهادار، فرابورس یا سازمان بورس و اوراق بهادار) که حسب وظیفه به اطلاعات نهانی سازمان‌ها دسترسی دارند، مشمول دارندگان اولیه اطلاعات نهانی قرار می‌گیرند (میرزایی منفرد، ۱۳۸۹).

در این راستا در قانون بازار اوراق بهادار، یک سری قوانین برای این گروه وضع شده است. به عنوان مثال در ماده ۱۶ قانون بازار اوراق بهادار بیان شده: "انجام هر نوع تجارت اوراق بهادار که در موسسه ثبت شده باشد یا در اثنای ثبت باشد و یا هر نوع حرکت و رفتار مستقیم یا غیر مستقیم در انجام تجارت ذکر شده به وسیله اعضای شورا، سازمان، روسای دفتر حسابداری شرکت و افرادی که مورد حمایت ایشان هستند".^{۱۰}

همچنین در ماده ۱۷ به منظور نظارت بیشتر بر فعالیت‌های این گروه چنین تاکید شده گردیده است: "اعضای شورا و سازمان موظفند تحرکات مالی و تجاری خویش و همین‌طور پیشه‌های تمام وقت یا نیمه وقت خود را که در دو سال اخیر مشغول آن بودند، به رئیس قوه قضاییه بیان نمایند".^{۱۱}

همین‌طور بنابر ماده ۱۸، اعضای شورا، سازمان، روسا و مباشران دفتر حسابداری شرکت وظیفه دارند از نشر مستقیم یا غیر مستقیم اطلاعات پنهان که حین خدمت متوجه آن می‌گردند، حتی بعد از تمام شدن زمان خدمتشان، خودداری نمایند.^{۱۲} متخلف به مجازات‌های مقرر در ماده (۴۶) این قانون محکوم می‌شود.

گروه دیگر فقط به علت روابط حرفه‌ای ویژه‌ای که با ناشر دارند، بدون داشتن سمتی در شرکت و حتی بدون اینکه استخدام شوند، در زمان خاصی این اطلاعات را به دست می‌آورند. معمولاً این افراد شامل وکلای حقوقی حسابرسان، حسابداران، بازرسان، مشاوران، دفاتر تأمین سرمایه و... می‌شوند که بر تصمیم‌های مهم شرکت تأثیرگذار هستند و برای ارزیابی اهمیت فعالیت‌های شرکت اطلاعات کافی و تخصص دارند. در ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار به این گروه اشاره گردیده و در صورت ارتکاب مشکلی از طرفشان، مجازات تعیین گردیده است که بر اساس آن به حبس تعزیری از سه ماه تا یکسال یا به جبران پولی معادل دو تا پنج برابر منفعت دریافت شده یا ضرر متحمل نشده یا هر دو جزا محکوم خواهند شد.

^{۱۰} تبصره ۱ ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار

^{۱۱} ماده ۱۷ قانون بازار اوراق بهادار

^{۱۲} ماده ۱۸ قانون بازار اوراق بهادار

دوم: دارنده ثانویه اطلاعات نهانی که آنها نیز به پیشنهاد کنندگان و دارندگان اتفاقی اطلاعات نهانی تقسیم می‌گردند. این گروه را افرادی تشکیل می‌دهند که اطلاعات پنهان و محرمانه را از فردی دیگر به دست می‌آورند که نمی‌توان گفت حتماً دارنده آن اطلاعات می‌باشد. شخص ثالث دارنده اطلاعات یکی از گزینه‌هایی می‌باشند که با داشتن اطلاعات نهانی، سعی در ایجاد شرایط مطلوب برای خرید و فروش دارند. به این‌گونه افراد پیشنهاد کنندگان نیز گفته می‌گردد. در ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار بند شماره ۲ گفته شده: "هر فردی که به وسیله اطلاعات نهانی به تجارت اوراق بهادار بپردازد." شامل این گروه از دریافت کنندگان نیز می‌باشد. چرا که این بند مطلق بوده و مقید به شخص خاص یا دارنده خاصی نشده و با ذکر کلمه "هر شخص" معیار تشخیص جرم از شخص خاص به ماهیت عملکرد مجرمانه تغییر پیدا کرده است" (خالقی و پیریائی، ۱۳۹۸).

در این میان گروه دیگری هم هستند که تصادفاً این اطلاعات را کسب کرده‌اند. در واقع دارندگان اطلاعات اتفاقی، نه به اطلاعات نهانی دسترسی دارد و نه توسط افرادی که دارای اطلاعات نهانی است، خبردار می‌گردد. بلکه در شرایط خاصی از اطلاعات آگاهی می‌یابد.

۹- معامله مبتنی بر اطلاعات نهانی

برخی افراد هستند که در بازار اوراق بهادار به علت شرایط شغلی و به دلیل نزدیکی با مراکز تصمیم‌گیری، قبل از دیگران اطلاعات را کسب می‌کنند و این موضوع منجر به ایجاد شرایط رقابتی ناصحیح در میان خرید و فروش کنندگان بورس و از بین رفتن اصل برابری فرصت‌ها می‌گردد. همچنین تجارت سهام به واسطه چنین اطلاعاتی، باعث ضربه زدن به بورس شده و افزایش قابل توجه ریسک سرمایه‌گذاری را به دنبال دارد. در این وضعیت قیمت در بازار اوراق بهادار ناصحیح بوده و پیش از اینکه بازار از اطلاعات مطلع شده و در قیمت منعکس گردد، معامله‌گر با اطلاعات نهانی خود منفعت به دست می‌آورد. ممکن است برخی از خرید و فروش کنندگان بازار که در خرید و فروش با اطلاعات نهانی مشارکت می‌نمایند همان خودی-های سازمان باشند. این افراد شامل مدیران ارشد یا دیگر افرادی هستند که دورنمای مناسبی از عملکرد یک سازمان پذیرفته شده ویژه در بورس را در اختیار دارند (توحیدی، ۱۳۹۸).

به طور کلی مشکلاتی همانند سوءاستفاده از اطلاعات نهانی، عدم منتشر کردن در زمان خود و سرعت اطلاعات، عدم برخورداری همه فعالان بازار به یک میزان و در یک زمان از اطلاعات و وجود شایعات از جمله مواردی است که در بازار بورس مشاهده می‌گردد. بیشتر مدیران نهادهای مالی در بازار بورس اعتقاد دارند که در این بازار از اطلاعات نهانی سوءاستفاده شده و بسیاری از خرید و فروش‌های سهام با این روش صورت می‌گیرد. آنها شفافیت اطلاعاتی این بازار را در سطح پایینی قلمداد می‌کنند. در این میان باید اذعان داشت که مراجع رسمی اطلاع‌رسانی و خبررسانی بازار سرمایه بسیار بد عمل نموده و این مساله به نوبه خود باعث می‌شود که آن گروه از فعالان بازار که به اطلاعات نهانی دسترسی دارند، از آن

استفاده کنند و در واقع خود را مجبور به استفاده از آن ببینند و آن گروه از فعالان که به اطلاعات نهانی دسترسی ندارند، از دیگران تقلید نموده یا به دنبال شایعات بروند.

در گزارش گروه ویژه اقدام مالی (افای‌تی‌اف^{۱۳}) که در اکتبر سال ۲۰۰۹ در مورد مبارزه با پولشویی در بورس‌های اوراق بهادار در سطح جهان منتشر کرده است موارد زیر به عنوان شاخص‌های نشان دهنده خرید و فروش مشکوک دارندگان اطلاعات نهایی شناخته شده‌اند:

- مشتری به فاصله کمی بعد از اعلام اخبار تاثیرگذار بر قیمت اوراق، نسبت به انجام خرید و فروش قابل ملاحظه اوراق اقدام می‌کند.
- دوستان یا اعضای خانواده مشتری در شرکت ناشر اوراق بهادار یا برای او کار می‌کنند.
- مشتری در محل استقرار ناشر اوراق بهادار زندگی می‌کند.
- میزان خرید مشتری با پروفایل سرمایه‌گذاری وی تناسبی ندارد. مثلاً مشتری هرگز در اوراق بهادار سهامداران سرمایه‌گذاری نکرده است اما سر فرصت اقدام به این کار می‌کند.
- حساب مشتری به فاصله کمی قبل از خرید باز شده یا تامین وجه می‌شود.
- مشتری مالکیت اوراق خود را با ارائه آگهی‌های زیاد در مورد آن اوراق به فروش می‌رساند.

در حقوق ایران خرید و فروش مبتنی بر اطلاعات نهانی به عنوان یکی از جرائمی که به سبب آن از اطلاعات نهانی سوء استفاده می‌گردد، همواره مورد توجه قانون‌گذار بوده است. این جرم را بند ۲ ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار پیش‌بینی کرده است. در این بند آمده است: «هر شخصی که با استفاده از اطلاعات نهانی به معاملات اوراق بهادار مبادرت کند».

عملکرد فیزیکی مورد نیاز برای تحقق این جرم، صرفاً انجام خرید و فروش است و برخلاف بند یک، دیگر موارد استفاده را دربر نمی‌گیرد. نکته دیگر این است که بند ۲ مشخص نکرده است این اطلاعات نهانی باید به صورت امانت در اختیار مرتکبین قرار بگیرد یا این که آن‌ها را می‌تواند به هر شکلی به آن رسیده باشند. در قانونی که از آن نام برده شد، جرم فساد و منتشرکردن اطلاعات نهانی بر اساس ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار، بند اول جرم پنداشته شده است. این بند مقرر می‌دارد: «هر شخصی که «اطلاعات نهانی» در مورد اوراق بهادار را که با توجه به

¹³ Financial Action Task Force

مسئولیت خود مطلع شده در صورتی که از این اطلاعات در راستای نفع شخصی خود یا زیان زدن به دیگران، پیش از اینکه در بین عموم منتشر گردد، از آنها بهره‌مند گردد و یا باعث نشر آنها گردد، مجازات می‌گردد."

بند ۳۲ ماده یک این قانون نیز اطلاعات نهانی را هرگونه اطلاعات افشا نشده‌ای برای عموم می‌داند که به‌صورت با واسطه یا بی واسطه به اوراق بهادار، تاجران یا منتشرکنندگان مرتبط باشد و در صورت افشا، روی قیمت یا قصد سرمایه‌گذاران برای معامله اوراق بهادار مربوط موثر می‌باشد.

۱۰- مسئولیت مدنی استفاده کنندگان از اطلاعات نهانی

به طور کلی برای مسئولیت مدنی نظریات متفاوتی ارائه گشته و به مرور زمان معنای تقصیر، ضرر و رابطه سببیت تغییر نموده است. نگرش اقتصادی در تحلیل مسئولیت مدنی از سال ۱۹۶۱ آغاز گردیده و مسئولیت مدنی استفاده کنندگان از اطلاعات نهانی و منتشر شدن اطلاعات در بازار سرمایه از تغییرات مهم سال‌های اخیر به شمار می‌آید. در این راستا رشد بازارهای تجاری و تأثیرات آن روی اقتصاد دنیا، شرایطی را به وجود آورد که بازنگری قوانین مسئولیت را در جهت افشای اجباری اطلاعات طلب می‌کند. قوانین حقوقی ایران نشان دهنده مسئولیت ناشی از تقصیر است و مسئولیت بدون تقصیر و یا محض استثنا می‌باشد. مسئولیت محض آزادی رفتارها را مورد چالش قرار داده و افراد را مجبور به رفتاری می‌نماید که ضرر ساز نباشد (بادینی، ۱۳۸۴). در ادامه به منظور بررسی مسئولیت مدنی استفاده کنندگان از اطلاعات نهانی، با توجه به قواعد عمومی مسئولیت مدنی و براساس رویکرد سنتی حقوقدانان در حقوق ایران، سه عنصر تقصیر، ضرر و رابطه سببیت مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱۱-۱- تقصیر

تقصیر، عمل نادرست و غیرقانونی است که برخی آن را به عنوان عمل قابل سرزنش بیان می‌کنند. پس اگر عملی قانونی باشد و قابل سرزنش نباشد، تقصیر نیست. تقصیر طبق قانون مدنی ایران اعم از افراط و تفریط است. افراط، کاری است که باید تا حد معینی انجام شود، در حالی که بیش از حد متعارف انجام می‌شود. تفریط هم ترک عمل یا خودداری از انجام عملی است به موجب قانون، قرارداد یا عرف باید انجام می‌شد. در مسئولیت مدنی کمی و زیادی تقصیر، عمدی یا غیرعمدی بودن آن در تحقق آن تأثیری ندارد.

در مسئولیت مدنی استفاده کنندگان از اطلاعات نهانی، تقصیر می‌تواند از طرف افراد مختلفی از جمله نشردهنده، مدیران یا حسابرسان وی باشد.

تقصیر ناشر ممکن است به سه شکل باشد:

اول تقصیر ناشی از عدم افشای اطلاعات. در واقع اطلاعات نهانی، دارایی‌های اساسی هستند که نشر نیافته‌اند (جنیدی، ۱۳۸۸) وقتی که اطلاعات در اختیار همه باشد قیمت اوراق بهادار بر اساس آن برابر گشته و دیگر راهی برای فساد دارندگان اطلاعات نهانی وجود نخواهد داشت (شریفی، ۱۳۸۳) بند چهار ماده یک دستورالعمل افشا که به تعریف افشا می‌پردازد، مقرر می‌دارد: افشا " فرستادن اطلاعات به شرکت و نشر به موقع اطلاعات مطابق قوانین دستورالعمل است". بنابراین در این تعریف چند معیار برای درست بودن افشا مورد نظر می‌باشد: فرستادن اطلاعات به شرکت، نشر عمومی اطلاعات، نشر به موقع اطلاعات و نشر بر اساس دستورالعمل افشا.

دوم تقصیر ناشی از انتشار اطلاعات نادرست. در برخی از این موارد منظور اطلاعات مخالف با واقعیت است و ممکن است در بیان اطلاعات، ترتیب ساختاری در شکل نمایش اطلاعات، باعث گمراه شدن استفاده کنندگان از اطلاعات گردد. بیان ناقص اطلاعات و جزئیات مربوطه هم در این مورد موثر است. اما سوالی که در اینجا مطرح می‌گردد اینست که آیا مطلع بودن منتشر کننده به اینکه خلاف واقع بودن اطلاعات برای محقق شدن مسئولیت لازم است؟ در واقع اگر سازمان اطلاعاتی را نشر دهد و پس از آن معلوم گردد این اطلاعات نادرست بوده‌اند در حالی که منتشر کنندگان و مدیران وی از آن مطلع نبودند و این اطلاعات باعث ضرر کردن سرمایه‌گذاران گردد، آیا ناشر مسئول جبران زیان ایجاد شده است؟ به نظر می‌رسد در حقوق ایران باتوجه به رویه قضایی پاسخی منفی است در حالی که با پیش بینی سیستم مسئولیت محض، ناشر باید این ضرر را نیز جبران نماید.

سوم تقصیر در خودداری از منتشر کردن اطلاعات در زمان خود. ناشر موظف است که اطلاعات را در زمان معین تعیین شده پخش نماید. بر اساس دستورالعمل افشا، منتشر شدن صورت‌های مالی شش ماهه حسابرسی شده سازمان، بایستی در طول مدت شصت روز بعد از اتمام دوره شش ماهه نشر گردند و دیرکرد در نشر اطلاعات حتی اگر یک روز باش، سربازدن از این مسئولیت شناخته و تقصیر می‌باشد. بنابراین نشر اطلاعات در روز شصت و دوم، سرمایه‌گذاری که روز شصت و یکم سهام ناشر را خریده و بابت خرید ضرر دیده را مجبور به ایجاد دعوای مسئولیت می‌نماید. واجبات و شرایط خاص بازار اوراق بهادار به طوری می‌باشد که سرعت نشر اطلاعات و دسترسی به موقع به اطلاعات از جمله حقوق اساسی سرمایه‌گذاران می‌باشد و عرف خاص این بازار علاوه بر واجباتی که در قانون ذکر کرده، دیرکرد در افشاء را به عملی زیانبار مبدل می‌نماید.

در مورد قصور مدیران باید بیان کرد از آنجا که "تصمیمات افراد حقوقی از طرف مقامات دارای صلاحیت گرفته می‌شود"^{۱۴} و قصور و یا عمد مدیران در انجام مسئولیت‌هایشان باعث ضربه دیدن وظایف قانونی ناشر می‌گردد، آیا می‌توان دعوای مسئولیت را علیه آنها اقامه نمود و قصور مدیران را مبنای دعوای مسئولیت مدنی قرار داد؟ در حقوق ایران با توجه به مقوله «وجود اراده مستقل» برای افراد حقوقی این چنین بیان می‌گردد که مجال اقامه دعوا علیه مدیران وجود ندارد (کاتوزیان،

^{۱۴} ماده ۵۸۹ قانون تجارت

۱۳۷۷ و تفرشی، ۱۳۷۸). از آنجا که مدیران بخش مهمی از تشکیلات سازمان می‌باشند مسئولیت مدنی شخصی ندارند مگر در مواردی که قانون اعلام کند یا تحت حمایت شخصیت حقوقی با انجام فعل زیانبار سود شخصی را خواهان باشند. در واقع صراحت قانون در مورد مسئولیت نشرکنندگان اطلاعات و قوانین مربوط به مسئولیت مدیران، در این موارد دعوا علیه ناشر اقامه می‌گردد و سپس نشردهنده می‌تواند بر اساس قوانین و تحقق موارد ذکر شده بر علیه مدیران خود اقامه دعوا و خواستار جبران خسارات نماید. ماده ۲۷۶ قانون اصلاح قانون تجارت، در این موارد طرح دعوا از سوی افرادی که کل سهام‌شان حداقل یک پنجم کل سهام سازمان باشد را علیه اعضای هیأت مدیره به نام و از طرف شرکت مجاز دانسته است. مراجعه به مفاد ماده ۱۴۲ قانون اصلاح این پاسخ را با تردید مواجه می‌کند. بر اساس این ماده، "مدیران و مدیرعامل سازمان در برابر سازمان و اشخاص ثالث در صورت سرپیچی از مقررات و یا مصوبات مجمع عمومی بر حسب مورد منفرداً یا مشترکاً مسئول هستند." سرپیچی از قوانین افشا، تخطی از قواعد قانونی است و بنابراین می‌تواند مصداق این ماده تلقی شود.

گروه دیگر که از آنان به عنوان دارنده تقصیر در استفاده کردن از اطلاعات نهانی نام بردیم، حسابرسان بودند. منظور از این قصور، جرمی می‌باشد که افراد صاحب شغل انجام می‌دهند: مانند جرم پزشک در معالجه با عمل جراحی، جرم یک رایزن مالی در راهنمایی و غفلت یک حسابرس نسبت به استانداردهای حسابرسی. نکته اصلی که در تقصیر این افراد که دارای تخصص هستند باید به آن توجه نمود، تفاوت معیار تمیز آن است. در امور فنی و مهارتی نمی‌توان رفتار انسان متعارف را به عنوان معیار تمیز خطا از صواب پذیرفت (کاتوزیان، ۱۳۸۴) پس برای تمیز قصور یک متخصص، باید یک متخصص متعارف و خبره را معیار قرار داد. بنابراین عمل زیانباری که از طرف حسابرس اتفاق افتاده نه تنها شامل تقصیر به معنای خاص است بلکه کوتاهی و تقصیر وی را نیز شامل می‌گردد. در مواردی که بیشتر سرمایه‌گذاران با توجه به صورتهای مالی حسابرسی شده که ناشی از رسیدگی نادرست سازمان‌های حسابرسی می‌باشد، خرید و فروش انجام دهند و ضرر وارد آید کما اینکه ارتباط قراردادی با حسابرس موصوف ندارند، مطمئناً می‌توانند طبق مسئولیت قهری، جبران ضررهای وارد بر خود را طلب کنند. قانون بازار در ماده ۴۳ به این مسئولیت حسابرسان در عرضه‌های اولیه اشاره نموده است.

۱۱-۲- ضرر

ماده اول قانون مسئولیت مدنی وجود ضرر را با این عبارت بیان می‌کند: "هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتي یا به هر حق دیگری که به موجب قانون برای افراد ایجاد گریده لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد." در مورد ضرر از سوی استفاده کنندگان اطلاعات نهانی نیز باید گفت بخشی که در اموال خللی وارد گردد یا سودی از بین برود یا به سلامت و آبروی و احساسات فردی آسیبی وارد شود، زیان قابل جبران وارد شده است. در قوانین ایران اغلب حقوقدانان در صحبت از شرایط ضرر قابل جبران در خصوص چهار شرط با هم مشترک هستند: مسلم بودن ضرر، مستقیم بودن ضرر، عدم جبران ضرر در گذشته و مشروعیت مطالبه ضرر. در مورد دیگر شرایط دیدگاه‌ها متفاوت می‌باشد. در

صورتی که دارنده اطلاعات نهانی عملی مرتکب گردد که سرمایه‌گذاران در بازار متضرر شوند، مسئول جبران هستند. ضرر وارده به سرمایه‌گذاران از جنس ضرر مادی است. در این موارد ضرر مسلم است، یعنی صرفاً ضرر وارده به سرمایه‌گذاران از جنس ضرر مادی، احتمال وجود ضرر نمی‌رود (ابراهیمی، ۱۳۹۰).

۱۱-۳- رابطه سببیت

رابطه سببیت بین فعل شخص و ضرری که وارد شده است به معنی ناشی شدن ضرر از آن فعل می‌باشد. به ویژه در جایی که تقصیر، شرط ایجاد مسئولیت نیست اهمیت بیشتری می‌یابد و اثبات وجود آن نیز در جایی که اسباب گوناگونی در ایجاد ضرر موثر بوده اند دشوارتر است. گاه این اسباب همزمان با یکدیگر موجب ورود ضرر گشته و گاه اسباب موجب ضرر محصور و مشخص می‌باشند اما زیان دیده نمی‌تواند آن را به طور دقیق و قاطع تعیین نماید. در هر حال، ارتباط بین سبب (فعل زیانبار) و زیان دو شرط مهم را دربردارد: ۱- مسلم باشد یا حداقل به ظنی استوار باشد که عقل و عرف نسبت به آن اطمینان داشته باشند. ۲- بی‌واسطه باشد و سبب دیگری مانع از آن ارتباط عرفی نگردد (دالوند، ۱۳۸۶). پس در مجموع این شرایط فرد خسارت دیده می‌تواند در هیأت داوری موضوع ماده ۳۶ قانون بازار، دادخواست خسارت نماید. در مجادلات مسئولیت مدنی ناشی از لغو قوانین از طرف دارندگان اطلاعات نهانی، ثابت کردن عنصر تقصیر سخت نیست، اما برعکس ثابت کردن رابطه سببیت سخت است زیرا در هر زمانی اسباب مختلفی منجر به تغییر قیمت سهام در بازار می‌گردند. مثلاً اگر لغو مقررات از طرف دارندگان اطلاعات نهانی با تحریم‌های شدید مالی از سوی کشورهای دیگر یا تغییرات اساسی نرخ ارز همراه گردد، تشخیص اینکه کدام عامل موجب کاهش قیمت سهام بوده است امری سخت و سنگین بوده است.

۱۱- نتیجه گیری

در طول زمان هدف مسئولیت مدنی جبران خسارت بوده و در این راستا در طی سال‌های گذشته تغییر و تحول زیادی بر خود دیده است. در این میان توسعه‌ی بازارهای اقتصادی و تأثیر آن بر اقتصاد جهانی، ضرورت و اهمیت توجه به ابعاد مختلف مسئولیت مدنی را دوچندان کرده است. یکی از مهم‌ترین بخش‌ها در اقتصاد هر کشور بورس اوراق بهادار می‌باشد. در دنیای خرید و فروش بورسی، روابط علاوه بر قراردادها، بر اساس اعتماد بین سرمایه‌گذاران و سازمان بورس شکل می‌گیرد. بنابراین شناخت مسئولیت‌ها و چگونگی جبران خسارات ناشی از آن موضوعی اساسی در جلب توجه سرمایه‌گذاران و افزایش حضور آنان در سرمایه‌گذاری خواهد بود. در این شرایط همواره این نگرانی در بین سرمایه‌گذاران وجود دارد که افراد و گروه‌های دارنده اطلاعات پنهانی، از این اطلاعات به صورت ناصحیح در جهت منافع خویش استفاده نموده و با عمل اشتباه خود سرمایه‌گذاران و منافع ایشان را به خطر بیندازند. باید اذعان داشت که در مورد مسئولیت مدنی استفاده کنندگان از اطلاعات نهانی و انجام دادوستد طبق آن در حقوق ایران قوانین محکمی وجود ندارد. در این راستا سه عنصر تقصیر، ضرر و رابطه سببیت از شروط تحقق مسئولیت مدنی هستند. از آنجایی که در مورد لزوم عمدی بودن انجام خرید و فروش در

حقوق ایران قواعد مشخصی وجود ندارد، بنابراین در این زمینه باید به اصول کلی حقوق مدنی و مسئولیت مدنی مراجعه نمود. پس همین که شخص با استفاده از اطلاعات نهانی اقدام به خرید و فروش نماید، مسئولیت مدنی محقق گشته و باید به جبران خسارات وارده بپردازد. در این میان تنها قانونی که در رابطه با حق اقامه دعوی مسئولیت مدنی از سوی معامله کنندگان علیه افرادی که با استفاده از اطلاعات نهانی به خرید و فروش پرداخته‌اند، وجود دارد، قسمت پایانی ماده ۵۲ قانون بازار اوراق بهادار ایران می‌باشد که بیان دارد: " ... اگر جرایم مذکور در اثر ورود ضرر متوجه دیگر افراد گردد، فرد متضرر می‌تواند برای جبران آن به سازمانهای قضایی مراجعه و بر اساس قوانین، دادخواست جبران خسارت کند."

در نتیجه این مقاله و با توجه به موارد ذکر شده می‌توان گفت افشای اطلاعات نهانی به تنهایی برای تحقق مسئولیت مدنی کافی نمی‌باشد و همان‌طور که در بالا ذکر شده تحقق عناصر تقصیر، ضرر و رابطه سببیت نیز لازم است. با جمع این شرایط، زیان دیدگان می‌توانند با ارائه دادخواست و طی دعوی مسئولیت مدنی موضوع ماده ۳۶ قانون بازار، جبران خسارات خود را مطالبه نمایند.

- ابراهیمی، مریم، (۱۳۹۰) مسئولیت مدنی ناشی از نقض مقررات افشای اطلاعات در معاملات سهام؛ مطالعه تطبیقی حقوق ایران و آمریکا، فصلنامه بورس اوراق بهادار شماره ۱۵.
- بادینی حسن، (۱۳۸۴) فلسفه مسئولیت مدنی. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- تفرشی، محمد عیسی (۱۳۷۸) مباحثی تحلیلی از حقوق شرکتهای تجاری"، جلد اول، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.
- توحیدی، محمد، (۱۳۹۸)، بررسی و تحلیل معاملات مبتنی بر اطلاعات نهانی براساس موازین فقه امامیه، دوفصلنامه تحقیقات مالی اسلامی ۸ (۲).
- جمالی، جعفر، آقامیری، سمیه سادات، عابدینی، سعدآباد، فرهاد، سلیمان دهکردی، الهام (۱۳۹۴) بازشناسی اطلاعات نهانی و قلمروی آن در نظام حقوقی ایران، نشریه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفری، دوره ۱۱، شماره ۲۵.
- جنیدی لعیا، (۱۳۸۸)، تقصیر زیان‌دیده، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران. شماره ۴۶.
- خالقی، ابوالفتح و سمیرا پیریائی (۱۳۹۸)، حمایت کیفری از استفاده از اطلاعات نهانی در حقوق ایران، چهارمین کنفرانس ملی توانمندسازی جامعه در حوزه علوم انسانی و مطالعات روانشناسی، تهران، مرکز توانمندسازی مهارتهای فرهنگی و اجتماعی جامعه.
- دالوند، فضل‌الله (۱۳۸۶) تقسیم مسئولیت مدنی، اصفهان، انتشارات دادیار، ج ۱.
- سلیمان دهکردی، الهام (۱۳۹۱) حمایت کیفری از حق دسترسی آزاد به اطلاعات در حقوق ایران و ایرلند، پایان‌نامه - ی کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم شناسی، دانشگاه قم.
- شریفی، سید الهام‌الدین، (۱۳۸۳) بررسی تطبیقی جنبه‌های حقوقی معاملات در بازار بورس اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه"، مجله پژوهش‌های حقوقی، شماره ۶.
- علم‌الهدی، سید مهدی، «بررسی روشهای کشف و ممانعت از انجام معاملات متکی بر اطلاعات نهانی در بورس اوراق بهادار تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حسابداری، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز، سال تحصیلی ۱۳۸۴-۱۳۸۳.
- فکوریان، فاطمه و عبدالمحمد کردی، (۱۳۹۸) تحلیل حقوقی معامله اوراق بهادار در ایران و آمریکا، دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های دینی، علوم اسلامی، فقه و حقوق در ایران و جهان اسلام، کرج، دانشگاه جامع علمی کاربردی - سازمان همیاری شهرداری ها و مرکز توسعه خلاقیت و نوآوری علوم نوین.
- کاتوزیان، ناصر، (۱۳۷۷) دوره مقدماتی حقوق مدنی، اعمال حقوقی"، چاپ پنجم، تهران، شرکت انتشار با همکاری شرکت بهمن برنا.
- کاتوزیان، ناصر، (۱۳۸۴) مسئولیت ناشی از عیب تولید، چاپ دوم، تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- میرزایی منفرد، غلامعلی، ۱۳۹۲، تحلیل جرم سوء استفاده از اطلاعات نهانی در بازار اوراق بهادار، نشریه: آموزه‌های حقوق کیفری، شماره ۵.

- میرزایی منفرد، غلامعلی، (۱۳۸۹). تحلیل جرم معامله متکی بر اطلاعات نهانی، پژوهشهای حقوقی، ۹(۱۷)، ۲۳۳-۲۵۶.
- ندیمی نو، پروین، ۱۳۹۶، مسئولیت مدنی ناشی از افشای اطلاعات نهانی در سازمان بورس و اوراق بهادار، دومین کنفرانس ملی حقوق، هیات و علوم سیاسی، شیراز، مرکز توسعه آموزشهای نوین ایران (متانا).
- نصیری، مرتضی، عیسایی، تفرشی، محمد، قربانی لاجوانی، مجید (۱۳۸۷) معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی: مطالعه تطبیقی در حقوق آمریکا و ایران، نشریه: حقوق و سیاست، دوره ۱۰، شماره ۲۴.
- الهام الدین شریفی، (۱۳۸۳) بررسی تطبیقی جنبه های حقوقی معاملات در بازار بورس اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه، مجله ۱ پژوهش های حقوقی، شماره ۶.
- Simon Goulding , *Principles of Company Law*, London, Cavendish, 1st ed., 1996, p. 196.